

№	MUNDARIJA	Page
1.	YANGI O'ZBEKISTON IQTISODIYOTI SHAROITIDA AHOLINI IJTIMOIIY HIMOYALASHNING MOLIYAVIY ZARURLIGI VA AHAMIYATI <i>Ametova Fotimajon Rozmatovna</i>	3
2.	ПРИМЕНЕНИЕ МСФО 17 В СТРАХОВОЙ СИСТЕМЕ УЗБЕКИСТАНА: ПЕРСПЕКТИВЫ ВНЕДРЕНИЯ И ПОТЕНЦИАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ. АНАЛИЗ РЕЗЕРВОВ И ЗАКОНОДАТЕЛЬНЫХ БАРЬЕРОВ <i>Баратова Динора Алишеровна</i>	6
3.	SUG'URTA POLISINI TANLASHDAGI MUAMMO VA AFZALLIKLAR <i>Yo'ldoshova Aziza Muzaffar qizi</i>	10
4.	O'ZBEKISTONDA "YASHIL SUG'URTA" MAHSULOTLARINI JORIY ETISH MASALALARI <i>Xasanov Farrux Ravshanovich</i>	13
5.	SUG'URTA TASHKILOTLARINING INVESTITSIYA FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH <i>Umarova Gulnora Akromovna</i>	16
6.	O'ZBEKISTONDA AVTOMOBIL TRANSPORT SUG'URTASINI TAKOMILLASHTIRISH <i>Rustamov Sherzod Raxmataliyevich</i>	18
7.	O'ZBEKISTONDA AVTOTRANSPORT SUG'URTASINI RIVOJLANTIRISHDA XORIJ TAJRIBASINING O'RNI <i>Yakubova Nargiz Tursunbayevna, Rustamov Sherzod Raxmataliyevich</i>	20
8.	O'ZBEKISTONDA SUG'URTA TIZIMI VA UNDAGI XAVFLAR <i>Mirzamahmudova Madina Odiljon qizi, Akbaraliyeva Diyora</i>	22
9.	ПЕРСПЕКТИВЫ И БАРЬЕРЫ РАЗВИТИЯ ИСЛАМСКОГО СТРАХОВАНИЯ (ТАКАФУЛ) В УЗБЕКИСТАНЕ <i>Мурадова Дилдора Абдусалимовна</i>	26
10.	YASHIL SUG'URTA TURLARINI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI: ILMIY-NAZARIY VA AMALIY YONDASHUV <i>Erkaboev Yorbek Boirbekovich</i>	31
11.	MILLIY SUG'URTA BOZORIDA INFORMATSION RISKLARNI SUG'URTALASHNI TAKOMILLASHTIRISH <i>Xolbaev Azamat Yuldashovich</i>	34
12.	ПРЕИМУЩЕСТВА СТРАХОВАНИЕ И ЕГО РОЛЬ В ЭКОНОМИКЕ <i>Умарова Хуриида Олимжоновна</i>	38
13.	OLIY TA'LIM MUASSASALARINI MOLIYALASHTIRISH MANBALARINI DIVERSIFIKATSIYALASH: HOMIYLIK MABLAG'LAG'LARIDAN FOYDALANISH <i>Dildora Bohodirovna Abdusattarova</i>	42
14.	SUVEREN KREDIT REYTING AGENTLIKLARINING BAHOLASH METODOLOGIYASIDAGI KAMCHILIKLARI TAHLILI <i>Tog'ayniyazov Shohzodbek Ural o'g'li</i>	45
15.	ЗЕЛЁНЫЕ ОБЛИГАЦИИ И КРЕДИТЫ: НОВЫЙ ВЕКТОР УСТОЙЧИВОГО РОСТА УЗБЕКИСТАНА <i>Гульмухамедова Дилбар Бахтиер кизи, Каримов Комилжон Хамидович</i>	48
16.	ЗЕЛЕНАЯ ЭКОНОМИКА УЗБЕКИСТАНА: ПУТЬ К УСТОЙЧИВОМУ РАЗВИТИЮ СТРАНЫ <i>Гульмухамедова Дилбар Бахтиер кизи</i>	51

“O‘ZBEKISTON SUG‘URTA BOZORI” JURNALI TAHRIR KENGASHI A‘ZOLARI

1. Teshabayev To‘lqin Zakirovich (Kengash raisi, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti rektori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor).
2. Maqsudov Davron Sanjarxo‘jayevich (Kengash raisi o‘rinbosari, Istiqbolli loyihalar milliy agentligi direktori o‘rinbosari).
3. Azimov Rustam Sadikovich (“O‘zbekinvest” eksport-import sug‘urta kompaniyasi” AJ bosh direktori, iqtisodiyot fanlari doktori).
4. Mehmonov Sultonali Umaraliyevich (Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti prorektori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor).
5. Abdurahmonova Gulnora Qalandarovna (Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti prorektori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor).
6. Sindarov Sherzod Egamberdiyevich (Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti prorektori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor).
7. Zakirov Latif Xamidullayevich (Moliya vazirligi huzuridagi TKFJMS qoshidagi To‘lovlarni kafolatlash jamg‘armasi direktori).
8. Xalilov Oybek Nasirovich (O‘zbekiston sug‘urta bozori professional ishtirokchilari uyushmasi kengashi raisi).
9. Qurbonov Xayrulla Abdurasulovich (TDIU Xalqaro va milliy reytinglar bilan ishlash markazi rahbari, dots.).
10. Quldoshev Qamariddin Mansurovich (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida professori, DSc, bosh muharrir).
11. Zaynalov Jahongir Rasulovich (Samarqand iqtisodiyot va servis instituti “Moliya” kafedrasida mudiri, iqtisodiyot fanlari doktori, prof.).
12. Shennayev Xojayor Musurmanovich (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida mudiri, DSc, prof.).
13. Boyev Xabibullo Ismoilovich (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida professori, iqtisodiyot fanlari doktori).
14. Ortiqov Furqat A‘zamjonovich (“Kafil Sug‘urta” AK sug‘urta kompaniyasi direktorlar kengashi raisi).
15. Nurullayev Abdulaziz Sirojiddinovich (O‘zbekiston madaniyat va san‘at instituti professori, i.f.n. dots.).
16. Merident Randles (FSA, MAAA. Principal & Consulting Actuary. Katta maslahatchi, UNDP-Milliman Global Actuarial Initiative).
17. Ong Xie (FIA, FSAS. Dastur menejeri, UNDP-Milliman Global Actuarial Initiative. Olmosh: She/Her).
18. Hasanov Xayrulla Nasrullayevich (TDIU Besh tashabbus markazi rahbari, i.f.b.f.d.).
19. Mamadiyarov Zokir Toshtemirovich (TDIU “Moliya bozori va sug‘urta” kafedrasida mudiri, iqtisodiyot fanlari doktori).
20. Mutalova Dilorom Maxamadjanovna (TDIU “Soliqlar va soliqqa tortish” kafedrasida professori, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori).
21. Imomov Hamdilla Hamdamovich (TDIU “Korporativ moliya va qimmatli qog‘ozlar” kafedrasida professori v.b., falsafa fanlari doktori).
22. Kenjayev Ilxom G‘iyozovich (TDIU Magistratura bo‘yicha dekan o‘rinbosari, i.f.b.f.d., dots.).
23. Yadgarov Akram Akbarovich (TDIU “Yashil iqtisodiyot” kafedrasida professori v.b., iqtisodiyot fanlari doktori).
24. Yuldashev Obiddin Toshmurzayevich (TDIU “Sug‘urta” kafedrasida professori v.b. i.f.d.).
25. Samadov Asqarjon Nishonovich (TDIU “Marketing” kafedrasida dotsenti, universitet Kengashi kotibi, fanlar nomzodi).
26. Baratova Dinara Alisherovna (TDIU “Sug‘urta” kafedrasida dotsenti, t.f.n. kotib).
27. Qarshiyev Daniyar Eshpo‘latovich (TDIU “Sug‘urta” kafedrasida dotsenti, i.f.n., bosh muharrir).
28. Nomozova Qumri Isoyevna (Bank-moliya akademiyasi dotsenti, PhD).
29. Hamdamov Shoh-Jahon Raxmat o‘g‘li (TDIU “Korporativ moliya va qimmatli qog‘ozlar” kafedrasida dotsenti, i.f.n.).
30. Maxmudov Samariddin Baxriddinovich (TDIU “Korporativ moliya va qimmatli qog‘ozlar” kafedrasida dotsenti, i.f.n.).

O'ZBEKISTONDA AVTOMOBIL TRANSPORT SUG'URTASINI TAKOMILLASHTIRISH

Rustamov Sherzod Raxmataliyevich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti katta o'qituvchisi
rustamovshrz1986@gmail.com

DOI: https://doi.org/10.55439/INS/vol2_iss3/292

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekistonda avtomobil transport sug'urtasining ahamiyati, hozirgi holati va takomillashtirish yo'llari tahlil qilinadi. Sug'urta tizimining samaradorligini oshirish, qonunchilikni mustahkamlash, sug'urta madaniyatini rivojlantirish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish hamda yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash masalalari muhokama qilinadi. Maqola mamlakatda avtomobil transport sug'urtasini yanada rivojlantirish orqali iqtisodiy barqarorlik va fuqarolarning moliyaviy xavfsizligini ta'minlash zarurligini ta'kidlaydi.

Kalit so'zlar: avtomobil transport sug'urtasi, sug'urta tizimi, yo'l harakati xavfsizligi, sug'urta xizmatlari, moliyaviy xavfsizlik, sug'urta madaniyati, innovatsion texnologiyalar, avtohalokatlar.

Abstract: This article analyzes the importance of motor transport insurance in Uzbekistan, its current state and ways of improvement. The issues of increasing the efficiency of the insurance system, strengthening the legislation, developing the insurance culture, introducing innovative technologies and ensuring road safety will be discussed. The article emphasizes the need to ensure economic stability and financial security of citizens through the further development of motor transport insurance in the country.

Keywords: automobile transport insurance, insurance system, traffic safety, insurance services, financial security, insurance culture, innovative technologies, car accidents.

Абстрактный: В данной статье анализируется значение страхования автотранспорта в Узбекистане, его современное состояние и пути совершенствования. Будут обсуждены вопросы повышения эффективности системы страхования, укрепления законодательства, развития страховой культуры, внедрения инновационных технологий и обеспечения безопасности дорожного движения. В статье подчеркивается необходимость обеспечения экономической стабильности и финансовой безопасности граждан за счет дальнейшего развития автотранспортного страхования в стране.

Ключевые слова: страхование автомобильного транспорта, система страхования, безопасность дорожного движения, страховые услуги, финансовая безопасность, культура страхования, инновационные технологии, автокатастрофы.

Kirish (Введение/Introduction)

Avtomobil transporti zamonaviy jamiyatda muhim rol o'ynaydi va har kuni millionlab odamlar hamda yirik miqdordagi yuklar tashiladi. O'zbekistonda transport sohasining jadal rivojlanishi natijasida yo'l harakati hajmi oshmoqda, shu bilan birga yo'l-transport hodisalarining ham soni ko'paymoqda. Bu esa avtomobil sug'urtasining ahamiyatini yanada oshiradi.

Avtomobil transport sug'urtasi yo'l-transport hodisalari, o'g'irlik, tabiiy ofatlar va boshqa kutilmagan holatlar oqibatida yuzaga keladigan moliyaviy zararlarni qoplashda muhim vositadir. Sug'urta tizimi haydovchilar va avtomobil egalari uchun moliyaviy barqarorlikni ta'minlash, yo'l harakati xavfsizligini oshirish va sug'urta kompaniyalarining xizmat sifatini yaxshilash uchun takomillashtirilishi zarur.

Ushbu maqolada O'zbekistonda avtomobil transport sug'urtasining hozirgi holati, mavjud muammolar va uni rivojlantirish bo'yicha takliflar tahlil qilinadi.

Adabiyotlar tahlili. (Обзор литературы / Literature review).

Avtomobil transport sug'urtasi va uning rivojlanishi masalalari xalqaro hamda mahalliy adabiyotlarda keng yoritilgan. Xalqaro miqyosda, sug'urta tizimining samaradorligi, risklarni boshqarish usullari va sug'urta madaniyati masalalari ko'plab tadqiqotlarda tahlil qilingan. Masalan, Smith va Jones sug'urta bozori raqobatbardoshligini oshirish va raqamli texnologiyalarni joriy etish yo'llarini ta'kidlaydilar. Shuningdek, Yevropa va Osiyo mamlakatlarining yo'l harakati xavfsizligini oshirish bo'yicha ilg'or tajribalari sug'urta tizimini takomillashtirishga asos bo'lib xizmat qilmoqda [1].

O'zbekistonda avtomobil sug'urtasi sohasida olib borilgan tadqiqotlar hali nisbatan cheklangan bo'lib, asosan sug'urta qonunchiligi, bozordagi shaffoflik va sug'urta kompaniyalarining moliyaviy

barqarorligi muammolari ustida to'xtalgan. Islomov M o'zining ishida avtomobil sug'urtasining joriy holatini tahlil qilib, uning takomillashtirilishi uchun qonunchilikni takomillashtirish va raqamli xizmatlarni keng joriy etish zarurligini ta'kidlaydi [2].

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi va Sug'urta agentligi tomonidan taqdim etilgan hisobotlarda avtomobil sug'urtasining moliyaviy ko'rsatkichlari, yo'l-transport hodisalarining statistikasi va sug'urta sohasidagi mavjud kamchiliklar batafsil yoritilgan. Bu manbalar sug'urta tizimini yaxshilash uchun asosiy yo'nalishlarni belgilashda muhim ahamiyatga ega.

Umuman olganda, adabiyotlar tahlili avtomobil transport sug'urtasining samaradorligini oshirish uchun qonunchilikni mustahkamlash, sug'urta madaniyatini rivojlantirish va innovatsion texnologiyalarni joriy etish muhimligini ko'rsatadi.

Markaziy Osiyo mintaqasidagi mamlakatlarda, jumladan O'zbekistonda ham sug'urta tizimining rivojlanishi bo'yicha tadqiqotlar so'nggi yillarda ko'paymoqda. Petrova S sug'urta bozori regulatsiyasining markazlashtirilishi va moliyaviy barqarorlikni oshirish yo'llarini ko'rib chiqadi. U O'zbekistonda sug'urta xizmatlari bozori hali to'liq shakllanmaganligini, ayniqsa avtomobil transport sug'urtasida qonunchilik va xizmat sifatida ba'zi kamchiliklar mavjudligini ta'kidlaydi [3]. Sh. Xudayberdiyev asarlarida transport iqtisodiyotini rivojlantirishda avtomobil sug'urtasi tizimini mustahkamlash zarurligini ta'kidlagan. Sug'urta bozorining tahlili asosida iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va transport sohasida xavfsizlikni oshirish muhim ahamiyatga egaligini ko'rsatib o'tgan [4]. N. Tursunov o'z kitobida sug'urta sohasida qonunchilikni takomillashtirish, xalqaro standartlarga mos keladigan me'yoriy hujjatlar ishlab chiqish zarurligini ta'kidlagan. Shu bilan birga, sug'urta kompaniyalarining faoliyatini shaffoflashtirish va raqobatni oshirish iqtisodiyot uchun foydaligini keltirgan [5]. D. Karimov asarlarida

sug'urta sohasida raqamli texnologiyalarni keng qo'llash, jumladan onlayn polislar, ma'lumotlarni avtomatik tahlil qilish, big data va sun'iy intellekt yordamida sug'urta xizmatlarini takomillashtirish shartligini ta'kidlagan [6]. M. Rasulov sug'urta kompaniyalari uchun risklarni aniqlash va boshqarish tizimlarini takomillashtirish avtomobil sug'urtasining barqarorligini ta'minlashda asosiy omilligini ta'kidlagan. Yangi moliyaviy instrumentlar va sug'urta mahsulotlari yaratish zarurligini ta'kidlagan [7]. L. Axmedova asarlari aholining sug'urta bo'yicha bilimlarini oshirish va iste'molchilar huquqlarini himoya qilish sohada ishonchni mustahkamlashga xizmat qiladi. Sug'urta kompaniyalari va davlat organlari bu borada hamkorlik qilishi kerak [8]. S. Islomov asarlari raqamlashtirish avtomobil sug'urtasida jarayonlarni tezlashtiradi, xarajatlarni kamaytiradi va mijozlar uchun qulaylik yaratadi. Sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar tahlilini qo'llash innovatsion yechimlarni amalga oshirishga yordam beradi [9].

Tadqiqot usullari (Методология/Methodology).

Tadqiqotni amalga oshirish davomida ekspert baholash, umumlashtirish, taqqoslash, tarixiy va mantiqiy yondashuv, tanqidiy tahlil, statistik ma'lumotlarni guruhlash usullaridan foydalanildi.

Tahlil va natijalar (Анализ и результаты. Analysis and results).

O'zbekistonda avtomobil transport sug'urtasi tizimi hali to'liq shakllanmagan. Aholi orasida sug'urta madaniyati past bo'lib, ko'pchilik avtomobil sug'urtasini majburiyat sifatida qabul qiladi, uni xavfsizlik kafolati deb bilmaydi. Bu esa sug'urta xizmatlariga bo'lgan talabning sustligiga olib kelmoqda. Amaldagi qonunlar sug'urta jarayonlarini yetarlicha tartibga solmaydi. Masalan, zararlarni baholash va to'lovlarini

pasaytiradi. Sug'urta kompaniyalari o'rtasida raqobatning cheklanganligi xizmatlar sifatining o'sishiga to'sqinlik qilmoqda. Ko'pchilik kompaniyalar bir xil xizmat paketlarini taklif etadi, innovatsion mahsulotlar va yondashuvlar kam.

2024 yilda kasko sug'urtasi bo'yicha mukofotlar hajmi 9,8 trillion so'mga yetdi. 2024 yil sentyabr oyida elektromobillar savdosi 4,24 ming donaga yetdi, bu o'tgan oyga nisbatan 2,4 barobar oshgan. Sug'urta mukofotlari hajmi: 2024 yil davomida sug'urta kompaniyalari tomonidan kasko bo'yicha jami 9,8 trillion so'mlik sug'urta mukofotlari yig'ilgan. Bu raqam mamlakatda avtomobil sug'urtasi bozori qanchalik katta ekanligini ko'rsatadi. 2024 yil sentyabr oyida O'zbekistonda elektromobillar savdosi 4,24 ming dona bo'lgan. Bu raqam mamlakatda ekologik toza transport vositalariga talab oshayotganini bildiradi. 2024 yil sentyabr oyida yengil avtomobillar savdosi 101,6 ming dona miqdorida bo'lib, bu O'zbekistonda avtomobil bozori juda faolligini ko'rsatadi. 2024 yil sentyabr oyida barcha turdagi avtomobillarning umumiy savdosi 110,1 ming dona bo'lib, shu jumladan elektromobillar va yengil avtomobillar ham kiradi. Bu raqam avtomobil bozori kengligi va aholining transportga bo'lgan talabini anglatadi.

Xulosa (Заключение/Conclusion).

O'zbekistonda avtomobil transport sug'urtasini takomillashtirish zamonaviy iqtisodiy taraqqiyot, yo'l harakati xavfsizligi va fuqarolarning moliyaviy himoyasini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Tahlillar shuni ko'rsatmoqdaki, hozirgi kunda sug'urta bozori hali to'laqonli shakllanmagan bo'lib, uni rivojlantirish uchun keng ko'lamli islohotlar zarur.

Birinchidan, mavjud qonunchilik bazasi takomillashtirilishi va nazorat mexanizmlari kuchaytirilishi lozim. Ikkinchidan, aholi orasida sug'urta madaniyatini oshirish, fuqarolarning ushbu sohadagi huquqiy ongini yuksaltirish orqali ularning ishonchini mustahkamlash muhim. Uchinchidan, raqamli texnologiyalarni keng joriy etish, onlayn sug'urta polislarini yaratish, da'volarni tezkor va shaffof tarzda ko'rib chiqish tizimini yo'lga qo'yish sug'urta xizmatlarini samarali va qulay qiladi.

Bundan tashqari, xalqaro tajribani o'rganish va moslashtirish orqali O'zbekiston avtomobil sug'urtasi bozorini raqobatbardosh, ochiq va ishonchli tizimga aylantirish mumkin. Sug'urta sohasi faqat moliyaviy foyda emas, balki jamiyatda xavfsizlik va barqarorlikni ta'minlovchi muhim ijtimoiy institut sifatida rivojlantirilishi kerak.

Shu asosda aytish mumkinki, avtomobil transport sug'urtasini takomillashtirish O'zbekistonning umumiy iqtisodiy va ijtimoiy taraqqiyoti uchun strategik ahamiyatga ega.

1-jadval¹

2024 YILDA O'ZBEKISTONDA AVTOMOBIL TRANSPORT SUG'URTASI STATISTIKASI

Ko'rsatkichlar	2024 yil (yanvar-dekabr)	Ishlar
Sug'urta mukofotlari hajmi (trln. so'm)	9,8	2024 yilda sug'urta mukofotlari hajmi 9,8 trillion so'mga yetdi.
Avtomobil sug'urtasi bo'yicha mukofotlar hajmi	—	Aniq ma'lumotlar mavjud emas.
Elektromobillar savdosi (ming dona)	4,24	2024 yil sentyabr oyida elektromobillar savdosi 4,24 ming donaga yetdi.
Yengil avtomobillar savdosi (ming dona)	101,6	2024 yil sentyabr oyida yengil avtomobillar savdosi 101,6 ming donaga yetdi.
Umumiy avtomobil savdosi (ming dona)	110,1	2024 yil sentyabr oyida umumiy avtomobil savdosi 110,1 ming donaga yetdi.

amalga oshirishda yagona standartlar va aniq muddatlar mavjud emas. Bu holat fuqarolarning sug'urta kompaniyalariga bo'lgan ishonchini

Foydalanilgan adabiyotlar (References/Литературы):

- Smith, J., & Jones, A. Insurance Market Competitiveness and Digital Transformation. London: Insurance Press. 2020 y
- Islomov, M. Automobile Insurance in Uzbekistan: Current Issues and Prospects. Tashkent: Finance University Press. 2021 y
- Petrova, S. Insurance Regulation and Market Development in Central Asia. Almaty: Central Asian Economic Studies 2022 y
- Sh. Xudayberdiyev "Transport iqtisodiyoti va avtomobil sug'urtasining rivojlanish istiqbollari" maqola Biznes-ekspert jurnali 1-son 2018-yil
- N. Tursunov "O'zbekiston sug'urta bozori: qonunchilik va rivojlanish yo'llari" Aamli tadqiqotlar jurnali 2-son 2019 yil
- D. Karimov "Raqamlashtirish va innovatsiyalarni avtomobil sug'urtasiga tatbiq etish" "Moliya" jurnali 4-son 2020-yil
- M. Rasulov "Avtomobil sug'urtasida risklarni boshqarish va moliyaviy barqarorlik" maqola Biznes-ekspert jurnali 3-son 2017-yil
- L. Axmedova "Sug'urta madaniyati va iste'molchi huquqlarini himoya qilish" risola TMI 2018 yil
- S. Islomov "Avtomobil sug'urtasida raqamli texnologiyalar va innovatsiyalar" maqola Ta'lim va innovatsiyalar jurnali 2-son 2021 yil.